

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

DOI 10.31558/2519-2949.2024.3.1

УДК 321.02:124.5

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8485-7594>

Семенченко Ф. Г., Київський національний університет будівництва і архітектури

ВЛАДНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Місцеве самоврядування розглядається як інститут публічної влади і водночас формою безпосередньої участі населення у вирішенні місцевих проблем. З цієї точки зору визначені показники розвиненості місцевого самоврядування: прозорість та відкритість діяльності й намірів органів та посадових осіб місцевого самоврядування; доступність органів місцевого самоврядування для безпосередніх звернень громадян та ефективність зворотного зв'язку; антикорупційна стійкість органів місцевого самоврядування; широке використання на місцевому рівні механізмів прямої демократії та громадського консультування. Зазначені основні принципи місцевого самоврядування: децентралізації, субсидіарності, відповідальності, свободи, рівності та безпосередній участі громадян в управлінні. Освітлені такі нові виклики органам місцевого самоврядування, які принесла російська агресія: знищення інфраструктури; вимушена міграція населення; тимчасова окупація територій; дезорганізація управління. З'ясовані основні практичні аспекти діяльності органів місцевого самоврядування в умовах війни: реорганізація управління; підтримка населення; забезпечення безпеки; відновлення інфраструктури. Ретельно проаналізовано основні положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану», який встановлює особливі правила та обмеження, що стосуються органів державної влади та місцевого самоврядування. Продемонстровані його здобутки, недоліки і загрози. Проаналізовано реалізацію Закону України «Про доступ до публічної інформації». Підсумовується, що в умовах російської агресії органи місцевого самоврядування в Україні стали ключовими елементами у забезпеченні стабільності та безпеки на місцевому рівні. Їх діяльність зазнала значних змін, але водночас вони змогли адаптуватися до нових викликів, зберігаючи здатність забезпечувати життєво важливі функції для громадян.

Ключові слова: міське самоврядування, влада, держава, громадянське суспільство, право, закон, російська агресія, війна, воєнний стан.

Вступ. Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності та ефективності управління на місцевому рівні. Вони є найближчими до громадян інститутами влади, які відповідають за вирішення нагальних проблем громади та забезпечення її життєдіяльності. В Україні, де процеси децентралізації суттєво вплинули на формування нових моделей місцевого управління, роль місцевого самоврядування є особливо важливою.

Однак, починаючи з 2014 року, внаслідок агресії Російської Федерації проти України, органи місцевого самоврядування зіткнулися з численними викликами, які поставили під загрозу їхню нормальну діяльність. Військові дії, тимчасова окупація окремих територій, вимушена міграція населення, руйнування інфраструктури – всі ці фактори значно вплинули на функціонування місцевої влади.

Актуальність дослідження владних повноважень органів місцевого самоврядування в умовах російської агресії зумовлена кількома важливими причинами:

по-перше, на тлі активної фази військових дій, місцеві органи влади стали одними з основних структур, відповідальних за організацію оборони, підтримку порядку, забезпечення гуманітарної допомоги та відновлення зруйнованої інфраструктури.

по-друге, в умовах війни зросла потреба в адаптації законодавства, що регулює діяльність місцевих органів влади, до нових реалій. Це включає правове регулювання особливого режиму

управління на територіях, де функціонують військові адміністрації, та розробку механізмів реінтеграції окупованих територій після їх звільнення.

по-третє, у поствоєнний період роль органів місцевого самоврядування значно зростає у процесах відбудови та розвитку України. Враховуючи виклики, що стоять перед державою, дослідження і розробка ефективних моделей управління на місцевому рівні мають особливе значення.

Таким чином, вивчення владних повноважень органів місцевого самоврядування в умовах війни не лише дозволяє зрозуміти поточний стан справ, але й дає можливість формувати стратегії для стабільного розвитку українського суспільства після завершення російської агресії.

Проблема самоврядування є надзвичайно пошанованою українським науковим товариством, Серед них слід виділити таких **дослідників** як: О. Батрименко, С. Білошицький, М. Войналович, С. Голобов, В. Горбатенко, С. Даниленко, А. Єрмолаєнко, Б. Калініченко, І. Кресіна, І. Лазар, В. Матусевич та ін. Однак публікацій присвячених аналізу владних повноважень органів місцевого самоврядування в українському суспільстві в умовах російської агресії все занадто мало. Серед останніх можемо виділити таких дослідників як: І. Коліушко, В. Крисаченко, А. Матвійчук, Б. Мельниченко, М. Мідик, К. Одарченко та ін.

Мета статті – проаналізувати особливості владних повноважень органів місцевого самоврядування в українському суспільстві в умовах російської агресії.

Виклад основного матеріалу. Органи місцевого самоврядування в Україні виконують важливу роль у забезпеченні демократичної участі громадян у прийнятті рішень, що стосуються їхніх місцевих громад. «Місцеве самоврядування, зазначається у Ст.140 Конституції України, є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [1, с. 32]. Більше того, «місцеве самоврядування в Україні, як зазначають Б. Мельниченко і М. Мідик, – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади... самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [2, с.137]. Отже, під місцевим самоврядуванням слід розуміти «сукупність неполітичних відносин у суспільстві, як право територіальних громад самостійно вирішувати економічні, соціальні, правові, моральні, релігійні, національні та ін. питання місцевого значення, що реалізується безпосередньо через органи місцевого самоврядування – ради, органи самоорганізації, громадські організації і об'єднання, територіальні збори» [3, с. 313].

Основні принципи місцевого самоврядування закріплені в Конституції України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». До них належать:

- принцип децентралізації – передача частини державних повноважень на місцевий рівень.
- принцип субсидіарності – надання місцевим громадам можливості самостійно вирішувати питання, що мають локальний характер.
- принцип відповідальності – обов'язок місцевих органів влади звітувати перед громадянами про свою діяльність [4].

Як одна із форм організації людського співіснування самоврядування базується на принципах свободи, рівності та безпосередній участі громадян в управлінні. Це такий «тип соціального управління, за якого суб'єкт і об'єкт управління збігаються, тобто самі люди управляють своїми справами, спільно приймають рішення та діють з метою їх реалізації» [5, с. 590].

Функції місцевого самоврядування охоплюють широкий спектр завдань, серед яких управління комунальним майном, забезпечення житлово-комунальних послуг, розвиток місцевої інфраструктури, охорона громадського порядку, соціальний захист населення тощо.

Російська агресія проти України, яка розпочалася у 2014 році і перейшла у повномасштабну фазу в 2022 році, суттєво вплинула на функціонування місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування зіткнулися з новими викликами, серед яких:

- знищення інфраструктури – руйнування житлових будинків, адміністративних будівель, транспортних мереж тощо;
- вимушена міграція населення – значні потоки внутрішньо переміщених осіб, що створює додаткове навантаження на соціальні послуги;
- тимчасова окупація територій – ускладнення або повна втрата контролю над окремими територіями;
- дезорганізація управління – порушення зв'язків між центральною та місцевою владою, а також між різними рівнями місцевого самоврядування.

На тимчасово окупованих територіях місцеві органи влади часто вимушені діяти під контролем окупантів або навіть припиняти свою діяльність, що призводить до втрати легітимності та ефективності управління.

Правове регулювання владних повноважень в умовах війни. В умовах російської агресії правове регулювання діяльності органів місцевого самоврядування зазнало змін. Введення воєнного стану дозволило уряду України запроваджувати додаткові обмеження та регулювання, спрямовані на забезпечення безпеки та оборони країни. Основні правові акти, що регулюють діяльність органів місцевого самоврядування в умовах війни, включають:

Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який встановлює особливі правила та обмеження, що стосуються органів державної влади та місцевого самоврядування [6].

Постанови Кабінету Міністрів України, які регулюють порядок функціонування органів місцевого самоврядування у кризових ситуаціях, зокрема в питаннях мобілізації ресурсів та забезпечення безпеки ;

Накази та розпорядження Президента України, які визначають загальні напрямки політики та стратегічні завдання.

Особливе місце в умовах війни займають військові адміністрації, що створюються на територіях, де місцеві органи самоврядування, на думку влади, не можуть ефективно виконувати свої функції. Саме військовим адміністраціям надані додаткові повноваження для забезпечення громадської безпеки та організації оборони. «Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [2, с.137].

Однак, чи не призведе обмеження ролі місцевого самоврядування в час війни до розбалансування влади, дискредитації всіх добрих намірів та зловживань? Такі побоювання більш чим очевидні.

Безперечно, історія продемонструвала виправданість загальної тенденції до посилення централізації в прийнятті рішень та «єдиноначальність» в умовах війни, а органи місцевого самоврядування в Україні змушені адаптувати свою діяльність до нових реалій. Серед основних практичних аспектів виділимо наступні:

- реорганізація управління – місцеві органи влади переходять на дистанційну роботу або організовують кризові штаби для оперативного реагування на загрози;
- підтримка населення – надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, забезпечення гуманітарної допомоги та вирішення соціальних питань;
- забезпечення безпеки – співпраця з військовими формуваннями та правоохоронними органами для забезпечення громадського порядку;
- відновлення інфраструктури – ремонт і реконструкція пошкоджених об'єктів комунальної та соціальної інфраструктури.

Це архіважливі завдання. Як стверджує Голова політичної партії «Національна платформа» Катерина Одарченко децентралізація стала одною із найуспішніших реформ в Україні, адже завдяки ній вдалось посилити роль місцевого самоврядування в управлінні територіями і ресурсами. Натомість в період воєнного стану держава суттєво обмежила повноваження місцевого самоврядування та продовжує наступ на його права, мотивуючи це потребами оборони. Чому українська держава не бачить в місцевому самоврядуванні рівного партнера та вчиняє дії, які підривають його роль? І відповідає: Восени соціологи вперше з початку широкомасштабної агресії зафіксували падіння довіри українців до дій президента та уряду. На відміну від центральної, місцева влада протягом останніх двох років зберігає стабільну довіру населення на рівні 50%. Це свідчить про те, що місцеве самоврядування виконує свої функції достатньо ефективно і відповідає потребам громадян. Місцева влада також активно підтримує військових і цивільних, які постраждали від війни. Вона своїми ресурсами забезпечила прийняття і розміщення внутрішніх переселенців, лікування військових, налагодила безпеку тилу, роботу релокованого бізнесу

Однак скидається враження, що державна влада в умовах війни не бачить у місцевому самоврядуванні свого рівного і надійного партнера, попри його потужну допомогу у вирішенні

проблем воєнного часу. Понад це чиновники в Києві надто ревниво ставляться до популярності керівників місцевої влади в регіонах. Звісно, не можна стверджувати, що таке їхнє ставлення до місцевого самоврядування є системним, тобто носить ознаки етатизму. Втім кроки держави по обмеженню ролі місцевого самоврядування викликають тривогу, вносять додаткову напругу та сприяють зростанню невдоволення в регіонах [7].

Голова правління «Центру політико-правових реформ» Ігор Коліушко, обговорюючи досвід роботи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, зокрема і Закон «Про правовий режим воєнного стану» зазначив, що «як перед широкомасштабним вторгненням і повноцінною війною, так і під час війни місцеве самоврядування мало досить високий рейтинг довіри громадян та переважно намагалось чесно виконувати свою роль та місію – служити мешканцям своїх громад» [8].

Зауважимо, що наша країна перед широкомасштабним вторгненням російської орди, зовсім не була готова. Мобілізаційні плани, які мали бути прописаними на кожному підприємстві, організації, закладі, у кожному органі місцевого самоврядування згідно з законом «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» так і не було доведено до виконавців, Чи то вони були відсутні загалом, чи були надто секретними, хай тепер вирішують відповідні органи. Однак, органи місцевого самоврядування, фактично опинившись віч-на-віч із найгострішою ситуацією, не залишили свої громади та забезпечили функціонування служб, що належить до їх компетенції і, навіть більше – створення блокпостів, волонтерство, допомога біженцям і переселенцям тощо.

Виникає багато суперечностей і непорозумінь у тій частині закону про воєнний стан, де розширили повноваження Президента та Верховної Ради – звільняти в умовах воєнного стану всіх кого вони призначають. Чи не приведе це до авторитарного типу правління, переділу чи розпродажу землі, власності, зловживань. І Коліушко стверджує, «якщо цим законом користуватись чесно та відповідально, то япереконаний у тому, що вони не принесуть шкоди, а навпаки можуть дати ефективний інструментарій для швидкого розв'язання тих проблем, які необхідно вирішувати в умовах воєнного стану. Але якщо будуть охочі зловживати ним у корпоративних чи особистих інтересах, тоді й виникатимуть проблеми. Ключовим є питання про те, які рішення зараз приймає голова ОВА. Якщо начальний ОВА приймає рішення, що пов'язані з функціонуванням оборони, то це правильно. У подібній ситуації необхідно приймати такі рішення одноособово та швидко. Хоча, звісно, до багатьох рішень були претензії щодо якості, оскільки не встигали відпрацювати, не було досвіду чи компетенцій з багатьох питань» [8].

Але, певно, найбільше нарікань у законі викликає положення про «забрати», тобто лишити місцеві громади без військового ПДФО. Бюджетних повноважень позбавили не лише обласні і районні ради, які опинилися під окупацією, чи в зоні бойових дій, а й усі інші ради усіх щаблів на територіях, які знаходяться в тилу. Обласними та районними бюджетами по всій Україні безконтрольно розпоряджаються місцеві державні адміністрації.

Уряд, зауважує К. Одарченко, також забрав у громад місцеві податки, які надходять до їхніх бюджетів від податку на доходи фізичних осіб від військових та інших силовиків. Уряд вирішив, що ці кошти, починаючи з листопада 2023 року і до завершення дії воєнного стану, мають повертатись до держбюджету і використовуватись на потреби оборони тому, що громади позбавлені права закуповувати зброю. Законопроект про повернення у держбюджет 2024 року місцевих податків військових лише з третьої спроби був ухвалений парламентом.

Народні депутати, перед усім ті, які були обрані у мажоритарних округах, розуміли його непопулярність, адже громади ефективно і оперативно допомагають армії, закриваючи більшість потреб військових частин, на які не вистачає державних коштів. Попри передбачені цим законопроектом компенсаційні виплати для громад з держбюджету, варто очікувати, що наступного року відбудеться різке скорочення поступлень до місцевих бюджетів, і, відповідно, зменшення активності громад у питаннях допомоги не лише ЗСУ, але й у вирішенні інших проблем, пов'язаних з війною. Державна влада на місцях понад це вдається до перерозподілу коштів з місцевих бюджетів вручну, змушуючи своїми вказівками та адміністративним тиском керівників громад скеровувати не лише податки військових, але й більшість інших місцевих коштів на потреби ЗСУ[7].

Так, голова Копиченської ТГ (Тернопільська обл.) Богдан Келічавий вважає, що вилучення військового ПДФО буде болісним як для місцевих громад так і для військових частин, які тут дислокуються. Йому вторить голова Опішнянської ТГ (Полтавська обл.) Микола Різник. Вилучення військового ПДФО, за його словами, – великий удар по плануванню і місцевому самоврядуванню, адже кошти були вже заплановані на забезпечення життєдіяльності громад. Опішнянська ТГ

отримала трохи більше 20 млн грн, але на ЗСУ вони лише субвенції надали майже 60 млн грн, а враховуючи ще обладнання, яке було закуплене, ця цифра сягає 100 млн грн.

«Наша громада, продовжує М. Різник, не розглядала військовий ПДФО як якийсь ресурс для закриття своїх дір, ми його розглядали як ресурс для ЗСУ, причому досить швидкий. Ми могли оперативнo забезпечувати потреби військових, з якими вони до нас звертались. Зараз ці кошти забрали і говорять, що частина з них піде на дрони, частина на снаряди, хоча можна було просто обмежити в місцевому бюджеті їхнє цільове призначення, і це було б швидше. Дай Бог, щоб ці кошти пішли на користь, і дійсно стало більше дронів та снарядів. Зараз до нас продовжують звертатись військові, й потреби їхні не зменшилися. На сьогоднішній день вони не відчули, що ті кошти пішли в правильне русло. А в нас ресурси вже закінчуються, тому для тих громад, де було зареєстровано багато військових частин, це дуже сильний удар, особливо на прифронтових територіях» [9].

Однак, тут не все так просто. Так, голова Шевченківської ТГ (Миколаївська обл.), майже половина населених пунктів якої перебували в окупації, з розуміння відноситься до того, чому так вчинила влада, «але не можна всі громади гребти під одну гребінку» і щодо рішення вилучити військовий ПДФО у громад на користь бюджету він зазначає: «Деякі наші колеги, які знаходяться у відносно безпечних регіонах України, своїми діями стурбували суспільство. Взяти, до прикладу, стадіони за 77 млн грн, бігові доріжки – все це є абсолютно неприйнятним у даний час. Якби вони на ті кошти закупили дрони і передали на армію, то до них не було б жодного запитання. Тож зрозуміло, що уряд і Верховна Рада прийняли рішення щодо вилучення військового ПДФО в бюджетах усіх громад. Для тих громад, які зараз знаходяться або на лінії фронту, або були зруйновані внаслідок бойових дій і деокуповані, де бізнес не працює, поля заміновані, а більшість підприємств зруйновані – військовий ПДФО був одним із основних шляхів наповнення бюджету. Якщо взяти громади Херсонщини, які зараз знаходяться на лінії фронту і постійно піддаються обстрілам, фактично лєвова частка власних надходжень у них – військовий ПДФО. І зараз, якщо держава придумас якийсь механізм компенсації, звичайно, він буде менший, і ці громади хоч якось будуть підтримуватись» [9]. За словами О. Пилипенка, Шевченківська громада в 2024 році потенційно недоотримає 10 млн грн військового ПДФО. Навіть у таких важких умовах, які були в 2023 році, вони змогли близько 3 млн грн спрямувати на потреби військових, саме на підтримку тих підрозділів, які були з ними в комунікації [9].

Експерти вважають, що вирішення цієї суперечки лежить виключно в забезпеченні прозорості та чітких правил в цьому питанні, а не в зміні розпорядника коштів з місцевої на державну владу. Потрібно для всіх без виключення, тобто як для громад, так і для державної влади визначити перелік першочергових витрат в час війни і чітко його дотримуватись. Однак державну владу чомусь такий підхід не влаштував, а представники місцевої влади далі не розуміють, чому вони мали віддати «військовій податок тим, хто купує яйця по 17 грн і витрачає мільйони на телемарафон».

Невиправдану напругу у стосунки між державною і місцевою владою в час війни, на думку К. Одарченко, вносять постійні переслідування правоохоронними органами керівників місцевого самоврядування через підозру у корупційних діяннях. Звісно, факти корупції на місцях є. Однак рівень її в рази менший в порівнянні зі зловживаннями, пов'язаними з державним бюджетом. А в багатьох випадках розслідування фінансових зловживань чиновниками місцевого самоврядування завершуються їхнім виправданням судами. Це стає лише додатковим аргументом на користь того, що реальна суть цих переслідувань – політичний тиск, а не боротьба з корупцією на місцях [7].

Викликає подив ще одне положення закону, який надав можливість владі не публікувати всі документи та не дотримуватися частково Закону «Про доступ до публічної інформації». Дивно, ще можна погодитись з обмеженням інформації щодо оборонних і безпекових питань, але доступ до публічної інформації? І вже є прецеденти коли чиновники відповідають, посилаючись на воєнний стан, що дадуть відповідь на запит лише після завершення дії воєнного стану. Запитань багато і їх треба вирішувати.

Після завершення війни перед органами місцевого самоврядування України постане ряд нових викликів:

- відновлення інфраструктури – необхідність відновлення зруйнованих будівель, доріг, комунікацій та інших об'єктів;
- реінтеграція тимчасово окупованих територій – відновлення діяльності органів місцевого самоврядування на територіях, звільнених від окупації;

- соціальна стабільність – подолання наслідків вимушеної міграції, забезпечення соціального захисту найбільш уразливих категорій населення;
- модернізація управлінських процесів – впровадження новітніх технологій та підходів у сфері управління, що дозволить підвищити ефективність місцевого самоврядування.

Перспективи розвитку місцевого самоврядування також включають реформи, спрямовані на децентралізацію влади, збільшення фінансової автономії місцевих громад та зміцнення їхньої ролі в забезпеченні сталого розвитку.

Висновки. В умовах російської агресії органи місцевого самоврядування в Україні стали ключовими елементами у забезпеченні стабільності та безпеки на місцевому рівні. Їх діяльність зазнала значних змін, але водночас вони змогли адаптуватися до нових викликів, зберігаючи здатність забезпечувати життєво важливі функції для громадян.

Ефективне функціонування місцевого самоврядування під час війни демонструє важливість децентралізації та необхідність подальшого розвитку цієї системи. Після завершення війни на органи місцевого самоврядування чекають нові виклики, але й можливості для реформ та модернізації, що дозволять їм стати надійною основою для відновлення і розвитку українського суспільства.

Бібліографічний список:

1. Конституція України. Закон України «Про внесення змін до Конституції України». Київ: Велес, 2005. 48 с.
2. Мельниченко Б., Мідик М. Місцеве самоврядування в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки».* 2023. Т. 10. № 2(38). С. 137-145.
3. Семенченко Ф.Г. Щодо ефективності місцевого самоврядування. *Політологічний вісник: збірник наукових праць* / голов. ред. О.В. Батрименко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ: ТОВ «Вадекс», 2023. Вип. 90. С. 312-325.
4. Закон України № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» в редакції від 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
5. Політологічний енциклопедичний словник / Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; за ред.: Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
6. Закон України «Про правовий режим воєнного стану"(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250 із змінами, внесеними згідно із Законами)»: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Одарченко К. Місцеве самоврядування в умовах війни з Росією. Блоги. Головна. 30 листопада 2023 /https://lb.ua/blog/katerina_odarchenko/586766_mistseve_samovryaduvannya_umovah.html
8. Коліушко І. Місцеве самоврядування під час війни. Центр політико правових реформ. Публічна адміністрація / Воєнний стан.09.07.2022 /<https://pravo.org.ua/blogs/mistseve-samovryaduvannya-pid-chas-vijny-dosvid-i-povovvedennya/>
9. Від місцевого самоврядування залежить стійкість держави /<https://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/misceve-samovryaduvannya-v-umovah-viyni-ta-pislya-peremogi-pro-skladnoshchi-ta-motivacyu-pracyuvati-dali>

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy (2005). Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy». Kyiv: Veles. 48 s.
2. Melnychenko, B., Midyk, M. (2023). Mistseve samovriaduvannia v Ukraini v umovakh voiennoho stanu. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Serii: «Iurydychni nauky».* Т. 10. № 2(38). S. 137-145.
3. Semenchenko, F.H. (2023). Shchodo efektyvnosti mistsevoho samovriaduvannia. *Politolohichni visnyk: zbirnyk naukovykh prats* / holov. red. O.V. Batrymenko; Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv: TOV «Vadeks», Vyp. 90. S. 312-325.
4. Zakon Ukrainy № 280/97-VR «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» v redaktsii vid 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
5. Politolohichni entsyklopedychni slovnyk / Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho ; za red.: Yu. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V P. Horbatenka. 2-he vyd., dop. i pererob. Kyiv : Heneza, 2004. 736 s.
6. Zakon Ukrainy «Pro pravovy rezhyim voiennoho stanu"(Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2015, № 28, st. 250 iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy)»: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Odarchenko, K. (2023). Mistseve samovriaduvannia v umovakh viiny z Rosiieiu. Blohy. Holovna. 30 lystopada 2023 /https://lb.ua/blog/katerina_odarchenko/586766_mistseve_samovryaduvannya_umovah.html

8. Koliushko, I. (2022). Mistseve samovriaduvannia pid chas viiny. Tsentr polityko pravovykh reform. Publichna administratsiia / Voiennyi stan.09.07.2022 /<https://pravo.org.ua/blogs/mistseve-samovryaduvannya-pid-chas-vijny-dosvid-i-novovvedennya/>

9. Vid mistsevoho samovriaduvannia zalezhyt stikist derzhavy /<https://agroportal.ua/publishing/lichnyi-vzglyad/misceve-samovryaduvannya-v-umovah-viyni-ta-pislya-peremogi-pro-skladnoshchi-ta-motivaciyu-pracyuvati-dali>

Semenchenko F. Power of local governments in ukrainian society in the context of russian aggression

Local self-government is seen as an institution of public authority and, at the same time, a form of direct participation of the population in solving local problems. From this point of view, the following indicators of local self-government development are defined: transparency and openness of activities and intentions of local self-government bodies and officials; accessibility of local self-government bodies for direct appeals from citizens and effectiveness of feedback; anti-corruption resistance of local self-government bodies; widespread use of direct democracy and public consultation mechanisms at the local level. The author outlines the basic principles of local self-government: decentralization, subsidiarity, responsibility, freedom, equality and direct participation of citizens in governance. The following new challenges to local governments brought by the Russian aggression are highlighted: destruction of infrastructure; forced migration of the population; temporary occupation of territories; disorganization of governance. The main practical aspects of the activities of local self-government bodies in wartime are identified: reorganization of management; support of the population; security; restoration of infrastructure. The author thoroughly analyzes the main provisions of the Law of Ukraine “On the Legal Regime of Martial Law”, which establishes special rules and restrictions relating to state authorities and local self-government bodies. Its achievements, shortcomings and threats are demonstrated. It is summarized that in the context of Russian aggression, local governments in Ukraine have become key elements in ensuring stability and security at the local level. Their activities have undergone significant changes, but at the same time they have been able to adapt to new challenges while maintaining the ability to provide vital functions for citizens.

Keywords: local self-government, government, state, civil society, law, law, Russian aggression, war, martial law.